

КОРЕЙ ТІЛІН ҮЙРЕНУДЕГІ НЕОЛОГИЗМДЕРДІҢ МАҢЫЗЫ**Ырыс Дилбар Хамзақызы**Yrys.dilbar@gmail.com

Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, Халықаралық қатынастар факультеті,
Шығыстану кафедрасының магистратура 2 курс студенті, Нұр-Сұлтан, Қазақстан
Ғылыми жетекшісі – А. Азмуханова

Қазіргі дәуір, күрделі саяси, экономикалық және мәдени қайта құрулар дәуірі тілдегі, ең алдымен оның лексикалық жүйесіндегі елеулі өзгерістермен сипатталады. Жаңа сөздердің пайда болуы мен қолданылу мәселесі лингвистерді әрдайым қызықтырған, бірақ біздің уақытымызда ол ерекше өзектілікке ие болуды. Қазіргі жағдайдың өзгеруі жаңа атауларды қажет етеді, қазіргі тілдердің барлық жүйелерін іске қосады, олардың дамуына ықпал етеді. Қазіргі корей тілі-көптеген регистрлер мен стильдерден тұратын тірі, жылжымалы жүйе. Онда бір уақытта екі процесс жүреді – жаңа сөздердің пайда болу процесі, бір саланың сөздік қорын байыту және басқа салалардағы сөздердің жоғалуы, ескіруі. Қазіргі уақытта корей тілі нақты неологиялық бумды бастан кешуде. Осыған байланысты бірқатар практикалық мәселелер бойынша келесідей сұрақтар туындайтыны сөзсіз. Жаңа сөздер қалай, қайдан және неге пайда болады? Неологизм дегеніміз не? Олардың қайсысы корей тіліне ене алады? Корей тілін үйренетін студенттер жаңа лексикалық бірліктерді қалай игеруі керек? Мақалада осы сұрақтарға жауап іздеуге тырыстық.

Неологизмдердің пайда болуы жаңа шындықтарды, объектілерді, материалды және материалды емес шындықты атау қажеттілігінен туындайды.

Неологизм оны ойлап табу арқылы пайда болуы мүмкін. Неологизмдерді құрудың мұндай моделі тілдің жоғары тұрақтылығына және оның сөзжасамдық модельдеріне байланысты сирек кездеседі. Неологизмдерді құрудың неғұрлым өнімді тәсілі-тілде бұрыннан бар сөздер негізінде тілдегі сөзжасамдық модельдерге сәйкес жаңа сөздерді құру. Неологизмдердің пайда болуының бұл әдісінің өнімділігі тілдің белгілі элементтерін жаңа ерекше комбинацияда қолдануымен түсіндіріледі. Жаңа сөздердің пайда болуы бір тілдің ішіндегі кірме сөздер нәтижесінде пайда болады. Лексеманы диалекттен, кәсіби сөйлеуден, жаргондардан әдеби тілге алуға болады. Бұл жағдайда кірме сөз бірлігінің мәні кеңейеді. Кері ауысу кезінде таңбалауыштың әдеби тілден сөйлеудің арнайы формасына ауысуы кезінде бірліктің мағынасы тарылады. Осылайша, арнайы лексиканың сөздері арасында тұрақты алмасу жүреді. Сөздік құрамды байыту бұрыннан бар сөздердің мағыналарын беру арқылы да жүреді. Мұндай жағдайларда неологизмдердің пайда болуы полисемия, метафоралық аударма, метонимия, омонимия, конверсия және т. б. сияқты құбылыстарға байланысты болады [1, 221 б.].

Тіл қоғамда пайда болып, дамып, қоғамды құрайтын мәдениеттің бір бөлігіне айналады. Корей қоғамының өзгеруі мен дамуын жақсырақ түсініп, мәдениетімен жақынырақ танысудың ең жақын жолы жаңа сөздерді зерттеу және үйрену. Корей қоғамы мен

мәдениетінің ерекшеліктерін бейнелейтін жаңа сөздерді үйрену арқылы тіл меңгерудің қолайлы әсеріне қол жеткізуге болады.

Лексикалық білім корей тіліндегі білім беруде жүйелі зерттеулер мен әдіснаманы ұсынудан туындамаған салалардың бірі ретінде қарастырылады. Себебі, осы уақытқа дейін корей тілін үйренуде сөздік қор тек жүйесіз жинақ ретінде қарастырылды. Сөздің мағынасы сөздіктен іздеу арқылы және соларды жаттау арқылы жүзеге асты. Лексикологияда бұл сөздерді үйренудің ең негізгі әдісі болып саналады [2, 310 б.]. Британдық лингвист Уилкинс (1972) сөздік қордың грамматикадан гөрі маңызды екендігіне назар аударды, өйткені тілдік қарым-қатынас жасаудың практикалық жағына көңіл аударатын болсақ, грамматиканы қолданбай тек сөздер арқылы негізгі мағынаны жеткізу мүмкін болса, сөзі жоқ тек грамматикалар арқылы адам айтқысы келген сөзді жеткізу мүмкін емес [3, 33 б.]. Тілді үйрену барысында сөздік қор тілді құрайтын материал ретінде өте маңызды орын алады. Лексикаға көзқарас сөздік қордан сөздік шығармашылыққа ауыса бастаған кезде, сөздік білімнің маңыздылығы тілді оқытуда таныла бастады. Жаңа сөз лексиканың бірі болып табылатындықтан және жыл сайын көптеген жаңа сөздер пайда болатындықтан, жаңа сөзге жедел зерттеулер мен неологизмдер жинағы қажет. Эфирде, газет-журналдарда, ғаламтор желілерінде пайда болған жаңа сөздерді көрген шетелдік студенттер олардың мағынасын білу үшін мұғалімнен сұрағанда, мұғалімдер материалдарды әр жерден іздеп тауып, түпкі мағынасын түсіндіруге тырысады. Өйткені, мұғалімдер де жаңа шыққан сөздерден хабары болмауы мүмкін. Неологизмдердің мағынасын ашып көрсететін жинақ немесе сөздік қордың болмауы корей тілін үйренушілерге де, тілді үйретушілерге де бірдей қиыншылық тудыратынын айта кеткен жөн. Оңтүстік Кореяда жыл сайын жүздеген тіпті мыңдаған жаңа сөздер пайда болады. Бұл жағдай Корея Республикасындағы уақыт ағымына сезімтал емес аға буын мен корей тілін ескі бағдарламамен оқып келген студенттерге түсінбеушілік тудырады. Соңғы жылдары әлеуметтік даму мен шетелдік қарым-қатынасқа байланысты Оңтүстік Кореяда бұрын болмаған дүкендер, жұмыс орындар, қызмет түрлері және тағы да басқа да жаңа атаулардың мағынасын білмесе қарқынды түрде өзгеріп жатқан Кореяны түсіну мүмкін емес [4, 44-67 б.]. Қазіргі корей тілін оқып жатқан көптеген студенттерге неологизмдерді жаңалықтар, телехикаяларды көру немесе аудару барысында кездестіру қолайсыз жағдайға әкеледі. Осы себепті қазір корей тіліндегі неологизмдерді жаңартылған жүйелі түрде оқыту қажеттілігі туындап отыр.

Неологизмдерді үйренуді үш санатқа бөлуге болады.

Біріншіден, мәдени көзқарас тұрғысынан сол дәуірдегі Кореяның қоғамы мен мәдениетін жаңа сөздерді үйрену арқылы түсінуге болады. Сол уақыттағы қоғам мен мәдениет бізбен тығыз байланысты және күнделікті өмірімізде үлкен рөл атқарады. Мысалды көрсететін біз сөйлейтін қазіргі тіл және теледидар мен радио сияқты қол жетімді ақпарат құралдарын айтуға болады.

Екіншіден, корей сөздігінің мағынасы мен құрылымын түсіну өте қажет. Сөздік қорды жақсарту үшін сөздің нақты мағынасы мен құрылымын білу керек. Осы мақсатта жаңа сөздерді үйрету кезінде корей тілінің құрылымын тану үшін ойдан шығарылған сөздерді қолдану арқылы сөздік қорын тиімді оқытуға мүмкіндік береді. Сөздік құрамды түсіндіру арқылы, ойдан шығарылған сөздерді түсінуге негізделген жаңа лексика кездесе де, бар білімді қолдана отырып, мағынасын болжауға болады.

Үшіншіден, ол оқуға деген мотивация тудыруы мүмкін. Жаңа сөздерді үйрену корей қоғамы мен мәдениетін түсінуге мүмкіндік береді деп жаңа айтылған болатын. Бұл сондай-ақ студенттердің оқуға деген талпынысына байланысты. Шет тілі сабағында берілген әртүрлі мәдени материалдар оқушылардың қызығушылығын тудыратын тақырыптардан тұрады, сондықтан олар оқуды ынталандырып, шет тілін үйренуді белсенді әрі қызықты ете алады. Осылайша, студенттерге қызығушылық тудыратын салаларда неологизмдерді оқыту арқылы

корей тілін оқудың ауыртпалығын жеңілдетуге және оқуға деген қызығушылығын арттыруға болады.

Қазіргі таңда бұқаралық ақпарат құралдарында, ғаламторда кеңінен қолданылатын жаңа сөздер жиынтығын студенттер өзіндік тәжірибеде тез әрі жеңіл үйрене алады. Тиісінше, шетелдіктерді жаңа корей сөздеріне қалай тиімді оқыту керектігін зерттеу және дамыту қажет.

Неологизмдерді үйрету бағыты

Алдымен сөздік қорына деген білімге тоқталайық. Сөздік қорды қалай оқыту керектігі туралы көптеген ғалымдардың көзқарастары әртүрлі. Мысалы, сөздік қорды үйретуде Ким Гванхэ (1993) тікелей және жанама әдістерге бөліп, нақты мәтін, вербальды емес әдістер және вербальды әдістер арқылы егжей-тегжейлі түсіндірді [5]. Бэ Ду-бон (1997) сөздік қорды мәдени сипаттамалары мен айырмашылықтарында пайда болатын ерекшеліктеріне баса назар аудару арқылы келесідей сөздік қорын оқыту әдісін ұсынды.

1. Жаңадан корей тілін оқып үйренушілерге жаңа сөздерді үйрету кезінде лексика алдымен қарапайым сөздермен беріледі.
2. Алдымен белгілі сөз тіркесін қолданып, жаңа лексиканы енгізу. Бастапқы кезде студенттерде өздері білетін сөз тіркестері болмағандықтан, лексикаға сөз тіркестері немесе сөйлеу мәндері бойынша енген дұрыс.
3. Сөздік тақырып бойынша берілуі. Әр бөлім үшін дене туралы сөздерді, тамақтану, киім-кешек және т.б. тематикалық сөздік қорын ұсынған жөн.
4. Мазмұнды сөздер функционалды сөздермен бірге ұсынылады.
5. Оқушыларға таныс сөз жаңа жағдайда пайда болған кезде, оны үйретіп, қайта-қайта қолдану. Себебі, сөз бірнеше мағынаға ие болған кезде мағыналар аймағы бар екенін түсіну керек.
6. Лексиканы оқыту кезінде оны басқа тілдік дағдыларды үйрету кезіндегідей қолдану керек. Бұған аудиовизуалды материалдарды тиімді пайдалану, ойын ойнауды жатқызуға болады.
7. Әр түрлі мәдени мағыналары бар сөздік қорын оқытуда мәдени ерекшеліктер мен айырмашылықтарды түсіндіру. Бұл мұғалімнің түсіндіріп қана қоймай, оны түсіну үшін аудиовизуалды материалдарды пайдалануы тиімді екенін білдіреді [6, 17-21 б.].

Қазақстанда корей тілін үйрену барысында Бэ Ду-бонның әдісіне ұқсас түрі қолданылуда. Бірақ неологизмдерді емес негізгі лексиканы үйретуде қолданылып жатыр. Демек Бэ Ду-бонның неологизмдерді үйрету әдісін корей тілін үйренуші қазақстандықтарға қолдану тиімді болады деп болжануда.

Корей тілін оқытудың жаңа әдісі аудиторияны тілді меңгеру деңгейіне байланысты бастапқы, орта және жоғары деңгейлі студенттерге бөледі.

Корей тілін енді бастаған оқушыларға қарап, сөзжасам принципін зерттегеннен гөрі, сөздерді сөздік қорына енгізу тиімді. Алдымен, сөздік карточкаларын қалай көрсету керектігін қарастырайық. Сөздік картасын көрсету дегеніміз - сөздің аты және бейнесі сәйкесінше алдыңғы және артқы жағына бекітілген картаны көрсету тәсілі. Екіншіден, ойынды қолдану тәсілі бар. Ойын қарапайым ойын-сауық, атмосфера құру немесе ыңғайсыз атмосфераны жою үшін емес, корей тілінің оқу бағдарламасында көрсетілген қарым-қатынас үшін тілдік сыныптағы оқуды оңтайландыру курсына қолдану үшін өткізіледі. Түсіндірудің үшінші әдісі ана тіліндегі түсіндіру әдісі.

Сонымен, қазіргі кезде әртүрлі типтегі неологизмдердің пайда болуына байланысты корей тілін белсенді түрде байыту байқалады. Оның үстіне неологизмдердің пайда болу сфералары шектеулі емес. Неологизмдер жас ұрпақтың тіліне еніп қана қоймай, бұқаралық ақпарат құралдарында пайда бола бастады. Бұл, ең алдымен, журналдар мен газеттер, соның

ішінде электронды журналдар, теледидарлар, телешоулар, фильмдер, музыкалар да жиі байқалады. Тізімде көрсетілген кез келген дерек көздерінде неологизммен кездесетін студенттер күрделі қиындықтарға тап болуы мүмкін. Неологизмді қабылдаудағы басты қиындық - жаңа сөздің мағынасын түсіну. Жаңа лексема корей- қазақ сөздігінде жоқ болуы мүмкін, бұл жағдайда корей - корей түсіндірме сөздігіне жүгінуге болады. Белгілі академиялық сөздіктерде жаңа сөздердің бөлімдері бар. Кейбір неологизмдерді жаргон бөлімдерінде немесе жаргон сөздіктерінде кездестіруге болады. Алайда басылған сөздіктермен жұмыс әрдайым қажетті нәтиже бермеуі мүмкін. Объективті себептерге байланысты сөздіктер жаңадан пайда болған барлық сөздерді толық көрсете алмайды. Сонымен қатар, неологизмдердің лексикографиясы біраз уақыттан кейін ғана пайда болады, бұл кез-келген баспа сөздігін құрастыру үшін қажет. Жаңа сөздерді оқыту әдісінде орта деңгейдегі оқушыларға семантикалық, тақырыптық тәсіл және кілт сөздерді іздеу әдісі түсіндірілді. Біріншіден, семантикалық тәсілде жаңа сөз бастапқы мағынамен және құпия мағынамен қолдану аялары арқылы үйретіледі. Оқытудың екінші әдісі, тақырыптық тәсіл, әлеуметтік шығу тегі бар корей тіліне негізделген, өмір салтын бейнелейтін "бірлескен Отбасы" және "бір отбасы", "Табек Ли" сияқты жаңа сөздерді қолдана отырып, жұмысқа орналасудағы қиындықтарды немесе білім беру ынта-жігерін немесе сыртқы келбетін көрсететін жаңа сөздерді қолдана отырып корей қоғамын түсінуге болатынын жеткізу. Оқытудың үшінші әдісі, кілтті сөздерді қолдану тәсілі-бізге белгілі "жоғарғы және төменгі" тұжырымдамаларын қолдана отырып оқыту әдісі.

Корей тілін үйренушілердің жоғары деңгейінде студенттер ойлап тапқан тіл мен газет оқу әдісіне сәйкес сөздерді оқыту арқылы үйрету тиімді.

Қорытындылай келе, қазіргі кезде Қазақстан студенттеріне корей тілін үйрету кезінде оның үнемі өзгеріп, жаңарып отыру процесін ескерту қажет. Студенттерді неологизм ұғымымен, оның негізгі түрлерімен, қолданылу мысалдарын келтіре отырып таныстырған жөн. Бұл әдіс студенттерге корей тілін үйрену процесінде қосымша қызығушылықтарын оятуға мүмкіндік береді. Дамушы корей тілі, жаңа сөздермен айтылған тың идеялар қазіргі заманғы студенттің шынайы қызығушылығын тудырады. Яғни, корей тілін үйренетін студенттер үшін неологизмдердің маңызы өте зор. Неологизмдер арқылы Оңтүстік Корея қоғамын, мәдениеті мен экономика, саясат салаларындағы жаңалықтар мен өзгерістер және басымдылықтарды түсінуге болады. Сонымен қатар студенттерді қолданыстағы жаңа лексиканы үйрету үшін электронды сөздіктерімен таныстыру қажет, сонда электронды сөздікпен жұмыс корей тіліне қызығушылар үшін біртектес әрі қызықсыз болып көрінбейтіні анық.

Қолданылған әдебиеттер тізімі

21. В. С. Виноградов. Введение в переводоведение. – М.: ИОСО РАО, 2001. – 221 с.
22. Виноградов, В. В. Избранные труды. Лексикология и лексикография., 1977. – 310 с.
23. 전영혜(2009), 중국어 신조어 교육 지도 방안, p33.
24. 임지룡(2002), 현대 국어 어휘의 실태와 조어론적 특징, 배달말 통권 30호, p41-67.
25. 김희영(1999), 현대 국어의 신어 형성 연구:1990년대를 중심으로, 석사학위 논문, 한국교원대 대학원.
26. 배두분(1997), 우리나라 외국어교육의 개선방향, 교육경북114, 경상 북도 교육청p 17-21.